

POPISNÁ METADATA

Kroniky

9.11.2016

Pavel Holub

Součást metadata - bezpečnostní
studijní kopie

Na základě Metodiky pro vytváření bezpečnostních kopií archiválií v digitální podobě (zpracovaném Tomášem Dvořákem, Karlem Kouckým, Jaroslavem Šulcem, Jiřím Vichtou, Milanem Vojáčkem)¹ mají být bezpečnostní reprodukce opatřeny metadaty:

a) popisnými

b) administrativními

c) strukturálními

Následující text je zpracován za účelem návrhu popisných metadat v rámci digitalizace kronik uložených ve státních okresních archivech, které se nachází na území kraje Vysočina, tedy SOkA Havlíčkův Brod, Pelhřimov, Jihlava, Žďár nad Sázavou, Třebíč. Zatímco metadata administrativní a strukturální jsou zajišťována Krajskou digitalizační jednotkou (dále KDJ)², opatření popisných metadat je nedílnou součástí příprav archiválií k digitalizaci. V současné době ovšem vedení KDJ vyžaduje od archivu předložení podkladů pro přesnou specifikaci popisných metadat.

1. Návrh popisných metadat – zajistí MZA Brno - P. Holub

Zaznamenávají intelektuální obsah dokumentů, do kterého patří všeobecný popis a další obsahové souvislosti (např. název, obsah dokumentu, datace, forma, označení, fyzický popis apod.). Popis slouží k rozlišení dokumentů a umožňuje správci i uživatelům dokumentů vyhledávání na základě obsahových informací.

2. Administrativní metadata – zajistí krajská digitalizační jednotka

Hlavním smyslem této široké skupiny metadat je umožnit dlouhodobou správu digitálních dokumentů v instituci prostřednictvím informačních a komunikačních technologií.

Administrativní metadata obsahují širokou paletu údajů, které se vztahují k digitálnímu objektu (k datům, která objekt představují). Jako dílčí typy metadat se z nich vydělují metadata uchovávací, technická a metadata práv:

2a Uchovávací metadata - zajistí krajská digitalizační jednotka

¹ <http://www.nacr.cz/G-Vyzk/metodika2015.pdf>

² <http://www.kdjvysocina.cz/>

Uchovávací metadata zaznamenávají informace o technických podmínkách využití digitálního dokumentu a jeho životním cyklu. Na rozdíl od technických metadat uchovávací metadata procházejí změnami v průběhu života dokumentu. Evidují např. informace o změnách nebo úpravách dokumentu, události provedené za účelem dalšího uchování digitálního dokumentu apod. Smyslem uchovávacích metadat je poskytnout vodítka pro přijetí různých opatření k zachování digitálních dokumentů bez ohledu na technologické změny.

2b Technická metadata - zajistí krajská digitalizační jednotka

Technická metadata popisují technické vlastnosti digitálních dokumentů uvnitř počítačových souborů. Jde např. o identifikaci, datový formát, velikost v bytech, vzorkovací frekvenci, podrobné informace o vzniku a nezbytném technickém prostředí pro užití dokumentu.

2c Metadata práv –zajistí MZA

Metadata práv obsahují informace, které se týkají duševního vlastnictví spojeného s digitálním dokumentem nebo technickým prostředím nezbytným pro jeho zobrazení. Do metadat práv patří údaje o povolení nebo omezení přístupů k dokumentům (zahrnují licenci, vlastníka, kontaktní údaje, oprávnění k uživatelským kopiím apod.).

3. Strukturální metadata – strukturu zajistí krajská digitalizační jednotka

Popisují strukturu a vazby mezi digitálními dokumenty, které tvoří digitální objekt.

Strukturální metadata slouží strojovému porozumění digitálního objektu. Znalost struktury napomáhá správě digitálních dokumentů.

Musí existovat právní vazby na písemnost?

Středem kurti -

Popisná metadata kronik

Pro popisná metadata budou vyžívány standardy:

- a) ISAD(G)³ - návod pro vytváření archivního popisu, bez ohledu na formu či fyzický nosič,
- b) ISAAR(CPF)⁴ - mezinárodní standard pro archivní autoritní záznamy korporací, osob a rodů
- c) ISDIAH - mezinárodní standard pro popis institucí spravujících archiválie.

Tyto uvedené standardy byly do českého prostředí implementovány díky zavedení **Základních pravidel pro zpracování archiválií**⁵, která jsou závazná i pro popis digitalizovaných archiválií.

Popisná pole – viz základní pravidla – kapitola 4 – prvky popisu archiválií, s. 45-59, případně podkapitola 5.4 Úřední knihy, registraturní pomůcky, kartotéky a 5.5 Rukopisy, s. 67-68, 6. Popis původců, s. 81-88,

+ napojení na archivní autoritní záznamy

I. Univerzální prvky popisu (základní popis):

A) **Referenční označení**⁶ - dokud nebudou zavedena tato označení systémem Elza, je třeba uvádět mechanicky (poté bude importován z tohoto systému):

1. **Označení instituce** - která archivní soubor vede v základní evidenci NAD a země, ve které instituce působí. Pro označení země se v mezinárodním měřítku používá kód země tzv. alpha-2 podle ČSN ISO 3166: například CZ = Česká republika; Pro instituce se používá číselné označení z číselníku institucí v systému PEvA.

2. **Označení umístění jednotky popisu** - Číslo evidenčního listu NAD.

číselník nad
Beide maximal 08erü pro referenční označení + příslušný odkaz
³ http://www.ica.org/sites/default/files/CBPS_Guidelines_ISAAR_Second-edition_CZ.pdf

⁴ http://www.ica.org/sites/default/files/CBPS_Guidelines_ISAAR_Second-edition_CZ.pdf

⁵ <http://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>

⁶ Referenční označení je řetězec znaků, který identifikuje místo uložení jednotky popisu (stát, archiv) a vyjadřuje umístění jejího popisu v hierarchické struktuře příslušného archivního souboru (archivní soubor, tj. fond nebo sbírka, část archivního souboru evidovaná na dílčím listu NAD, série, podsérie, složka, podsložka, jednotlivost, část jednotlivosti). Umožňuje jednoznačně identifikovat jednotku popisu pro účely citace archivního materiálu a výměny popisných záznamů o materiálu. V případě nižších úrovní popisu může sloužit referenční označení k objednávání archiválií.

digitalizováno

B) Jiná označení

1. Identifikační označení kroniky - a) přidělená původcem: signatura,

b) přidělená při předchozím odborném zpracovávání, která ztratila původní význam (již neplatná inventární čísla, katalogová čísla, signatury přidělené zpracovatelem archivní pomůcky, přírůstková čísla atp.) – **sem zaznamenat současné platné inv. č.**

C) Obsah, regest

V tomto prvku se uvádějí informace o částech jednotky popisu významných z hlediska případného využití nebo vyžadujících specifickou péči či ochranu. Náleží sem mimo jiné popis částí kroniky, které by byly, pokud by netvořily součást kroniky, popsány jako jednotlivost, resp. evidenční jednotka (například fotografie vlepená do kroniky):

Obsahuje vyobrazení.

Přitištěna pečeť.

Obsahuje technické výkresy, mapy, pohledy, řezy, půdorysy, technická zpráva, stavební povolení, kolaudační rozhodnutí.

Obsahuje rejstřík míst a osob.

Vlepený obsah kroniky: fotografie, pohlednice, malby, kresby, výstřižky z časopisů, losy, sázkové tikety a různé další tiskoviny, účtenky, pivní tácky, etikety, ubrousek, složenka, podací lístek, pozvánky, poštovní známky.

Časové hiáty uvnitř intervalu datace. Například: chybí zápisy z let 1920 a 1925. Nebo: obsahuje zápisy z let 1900–1912, 1915, 1918–1945.

Údaje vztahující se k otázce pravosti jednotky popisu (včetně citací příslušných zdrojů informací), pokud existují podezření nebo důkazy o falzifikaci, padělání apod.

Údaje o verzi a platnosti dokumentu.

D) Formální název jednotky popisu

Za formální názvy se považují původní názvy kronik (například Kronika obecné a měšťanské školy). Eviduje se, pokud má odpovídající informační hodnotu.

E) Datace vzniku jednotky popisu

Datace vzniku a vedení kroniky. Pokud je v kronice uvedena kontrola inspektorem, uvádí se datace posledního zápisu (nikoli datum kontroly)⁷.

Do prvku se může datace zapisovat ve formě strojově čitelného zápisu. Způsob zápisu ve strojově čitelné podobě podle normy ČSN ISO 8601. Protože norma ČSN ISO 8601 neumožňuje zápis odhadu, používá se odchylně od této normy pro jeho vyjádření znak lomítko „/“. Stejně tak se pro vyjádření časového rozsahu používá znak spojovník,-“.

Význam	Strojově čitelný zápis (závazné příklady)
12. ledna 2005	2005-01-12
leden 2005	2005-01
rok 2005	2005
jednadvacáté století	21
12. ledna 2005, 12 hodin, 20 minut, 15 sekund	2005-01-12T12:20:15

Význam	Strojově čitelný zápis (závazné příklady)
od roku 1960 do roku 1990	1960-1990
od 12. ledna 2005 do 15. ledna 2005 – zadany konec a začátek intervalu je součástí intervalu	2005-01-12-2005-01-15
2. až 15. ledna 1945 – odhad intervalu	1945-01-02/1945-01-15
16. až 18. století	16/18
první dvacetiletí 20. století	1901/1920
dvacátá léta 20. století	1921/1930
první polovina 9. stol.	0801/0850
leden až březen 1945, tj. 1. čtvrtletí 1945	1945-01/1945-03
1. den neznámého měsíce roku 2005	2005-00-01
před 1. dubnem 1900 (a po roce 1850) – odhad intervalu	1850/1900-04-01
po roce 1900 (a před rokem 1945) – odhad intervalu	1900/1945
kolem roku 1900 (po roce 1898 a před rokem 1902) – odhad intervalu	1898/1902
bez data (19. století)	19

F) Evidenční jednotka – druh

Pro evidenční jednotky se používají zkratky uvedené v kapitole 2.

G) Ukládací číslo

⁷ Vychází se z analogie příkladu k Soudnímu rejstříku vedenému v letech 1950 až 1955 obsahující nepodstatné poznámky z roku 2004, uvede se 1950-1955 či v případě kniha z roku 1900 s věnováním autora z roku 1910, uvede se rok 1900.

II. UNIVERZÁLNÍ PRVKY POPISU –
OBLAST PODMÍNEK PŘÍSTUPNOSTI A VYUŽITÍ

- A) Podmínky přístupu, práva k jednotce popisu a její reprodukci :
- B) Možnost zveřejnění informací o jednotce popisu
- C) Možnost zveřejnění reprodukce jednotky popisu
- D) Fyzický stav jednotky popisu a technické požadavky - popis fyzického stavu, informace o restaurování a konzervaci jednotky popisu, informace o okolnostech majících vliv na fyzický stav

III. UNIVERZÁLNÍ PRVKY POPISU

– OBLAST KONTROLY POPISU:

- A) Identifikace předlohy kopie

IV. UNIVERZÁLNÍ PRVKY POPISU

– OBLAST POZNÁMEK

- A) Služební poznámka

V. UNIVERZÁLNÍ PRVKY POPISU

– OBLAST KONTROLY POPISU

- A) Zpracovatel jednotky popisu
- B) Datum (data) popisu

B) ROZŠÍŘENÝ POPIS ARCHIVÁLIÍ

- a) Rozměry
- b) Množství (dochovaných stran, listů)
- c) Díl, část
- d) Jazyk, písmo

e) Edice a literatura

Další popisované role:

- a) autoři textů
- b) autoři výtvarné stránky
- c) písari
- d) místa vzniku jednotek popisu

KRONIKY

Úroveň popisu: *základní* *rozšířená*

ZÁKLADNÍ

Identifikace:

Referenční označení (Archiv⁸ NAD) Identifikace dosavadních zpracování

Evidenční jednotka – druh Ukládací číslo

Místa vzniku kroniky:

*Y*ydávatel dokumentu – korporace

Obsah, regist:

Formální název popisu:

Datace vzniku:

Datace obsahu dokumentu:

– Možnost zveřejnění informací o jednotce popisu –

Možnost zveřejnění reprodukce

?

Zpracovatel:

Datum zpracování: – máme jinde

Služební poznámka:

⁸ Z číselníku bude vybrán archiv, který bude automaticky po přihlášení zůstatvat.

KRONIKY

Úroveň popisu: základní rozšířená

Signature původce: *Hevon si zavvedl původce*

Identifikace:

Referenční označení (Archiv⁹ NAD) Identifikace dosavadních zpracování *14.V.Č.*

Evidenční jednotka – druh Ukládací číslo

Místa vzniku kroniky:

Vydavatel dokumentu – korporace

Fyzický stav:

Informace o restaurování:

Rozměry:

Množství (stran, listů):

Díl, část:

Jazyk, písmo:

Látka záznamu – materiál:

Nosič záznamu – materiál:

Vazba a její popis:

Edice a literatura:

Obsah, regist:

Formální název popisu:

Identifikace předlohy kopie:

Autoři textů:

Autoři výtvarné stránky:

Písati:

Místa vzniku kroniky:

Datace vzniku:

Datace obsahu dokumentu:

Možnost zveřejnění informací o jednotce popisu

Možnost zveřejnění reprodukce

Zpracovatel:

Datum zpracování:

Služební poznámka:

⁹ Z číselníku bude vybrán archiv, který bude automaticky po přihlášení zůstatvat.